

archieven

reiswekker

door **Joseph Pearce**

Geschreven in opdracht van Het beschrijf in het kader van de 'Schrijverskaravaan Vlaanderen-Marokko', najaar 2009.

Reizen met het vliegtuig is een gruwel. Als er in de tijd van Franz Schubert luchthavens hadden bestaan, zou hij nooit *Das Wandern ist des Müllers Lust* hebben gecomponeerd. Veiligheidspersoneel gonzen als wespen rond de reiziger, machines zoemen, lampen flikkeren, detectoren piepen, wantrouwige ogen priemen, handen tasten af, vingers tikken raadselachtige gegevens in. U vraagt zich natuurlijk af waar ik me druk om maak. Reizen is altijd een hachelijke onderneming geweest, zegt u. Een middeleeuwse ridder had het even hard te verduren voordat hij op kruistocht vertrok. Zwaard? Check. Helm? Check. Malingenkolder? Check. Sleutel van kuisheidsgordel? Check. Geloofsfanatisme? Check. Gewillige bereidheid om Joden en Muzelmannen af te slachten? Check.

U moet begrijpen dat ik een van die schrijvers ben die tegen wil en dank reizen. Hun weidse verten spreiden zich niet aan hun voeten uit maar voor hun geestesoog, hun expeditie trekken niet door kale bergen en onbarmhartige woestijnen maar door koele oases van verbeelding en bloeiende woordentuinen, en vooral: die schrijvers willen op hun dooie gemak en onder eigen stoom werelden ontdekken. Haast en drukte zijn voor hen een marteling, want wie gedwongen wordt het kleine voor het grote en het diepe voor het doodgewone om te ruilen, die blijft met lege handen achter. Het mag u daarom niet verbazen dat meereizen met een karavaan aanlokkelijk is. Wiegen op de rug van

een dier dat zelf een hekel heeft aan spoed, slapen onder sterrendekens, luisteren naar de heimwee van oeroude verhalen, genieten van de gastvrijheid van gulle mensen, een spoor achterlaten in het mulle zand zodat de volgende karavaan de weg vindt.

De literaire karavaan die langs Rabat en Casablanca trok heeft zo'n spoor achtergelaten. Zeker, grote Marokkaanse steden zijn net als alle andere metropolissen een nachtmerrie. Wie erin slaagt om daar gemoedsrust te vinden, vindt ook de speld in de hooiberg terug. En toch. Het spoor dat er getrokken werd is onuitwisbaar. Misschien omdat het mijn eerste reis naar een land in Afrika was. Misschien omdat ik niet wist wat mij te wachten stond. Misschien omdat ik had besloten om mijn vooroordelen en angsten niet samen met mijn sokken in mijn reiskoffer in te pakken. Misschien omdat ik enkel wilde luisteren en leren.

Wat zegt u? U krijgt van al die zoetigheid het zuur? Als u dat vindt, dan vindt u ook dat deemoed ouderwets is, dat gezond verstand heeft afgedaan, en dat openheid en nuancering geen plaats meer hebben in het woordenboek. Was u ooit in Marokko? Ja, net als u heb ik in de medina teveel voor een vloerkleed betaald. Net als u kreeg ik het op mijn heupen toen de muezzin mij om vijf uur in de ochtend wakte. Net als u heb ik me afgevraagd waarom een land miljarden aan een megalomane moskee voor een dode koning kan besteden terwijl de helft van de bevolking straatarm is en niet lezen kan of schrijven. En ja, net als u begrijp ik niet waarom er iedereen wordt verplicht om alles door de bril van Allah te bekijken, alsof een mens zelf geen ogen heeft en niet voor zichzelf zou kunnen uitmaken wat goed en kwaad is of wat onderdrukking en obscurantisme zijn.

Maar hebt u ook met Marokkaanse schrijvers gesprekken gevoerd? Sta mij toe u mijn collega's voor te stellen. Hun nuchterheid zal uw verstoorde ingewanden hopelijk tot rust brengen. Latifa Baqa is een en al vrolijkheid en optimisme. Nou, en? Onthoud dan dat zij niet alleen een gezin en een loodzware baan aan een technische hogeschool heeft, maar dat zij ook moet oproeien tegen al die mannen die schrijvende vrouwen monddood willen maken en aan de haard vastbinden. Mohamed Nedali is even moedig. Als Berber was hij door de arabiserende staat al monddood gemaakt voordat hij een woord op papier had gezet. Hij schrijft in het Frans, niet omdat hij zielsveel van die taal houdt, maar omdat hij met een beurs in Frankrijk mocht studeren. Als de beurs hem naar Indonesië had gebracht, schreef hij nu in het Indonesisch. Als leraar Frans aan een lyceum heeft hij het allesbehalve onder de markt. Zijn leerlingen de beginselen van de Franse grammatica onder de knie doen krijgen is een peulenschil. Zijn directeur de

beginselen van een liberale, pluralistische opvoeding aanleren kost hem evenwel bloed, zweet en tranen. Abdallah Zrika is nog moediger. Hij groeide op in een arme buitenwijk van Casablanca. Tijdens de zogenoemde loden jaren werd hij voor zijn kritische stem beloond met twee jaar cel. Wanneer hij een gedicht voorleest, verandert hij in een betoverend klankenspel en meeslepende ritmes. En als u het geluk hebt om, al was het maar voor even, naar hem te luisteren, zult u toegeven dat zijn bescheidenheid en ruimdenkendheid net als zijn poëzie vrij door zijn aderen stromen en zijn hele hart en hoofd vullen. Mohamed Berrada ten slotte is de vader van de moderne Marokkaanse roman. Wat een vader! In *Comme un été qui ne reviendra pas* (2001) mijmert hij over zijn jaren als student in zijn geliefde Cairo halverwege de jaren'50. *Chaque fois que nous nous souvenons, le désir s'insinue et vient colorer notre mémoire; et chaque fois que nous nous abandonnons au désir, la mémoire s'en empare.* Zou u ook geen vader willen hebben die met zoveel passie maar ook met zoveel tederheid uw levenspad aanwijst?

Mijn vier Marokkaanse musketiers hebben geen bijbedoelingen. Het programma van echte schrijvers is immers overal ter wereld hetzelfde, zeggen ze. Ze ijveren voor medemenselijkheid en voor begrip, nooit lopen de wijzers van hun reiswekker om vijf voor twaalf vast, en ze hebben een horreur van lieden die alles beter weten en hun oogkleppen voor verrekijkers aanzien. En wanneer er overal rondom hen sirenenstemmen klinken en iedereen als kippen zonder kop rondloopt, nemen ze de tijd om afstand van het gedrang en het gegons te nemen, om neer te zitten aan de kant en om sereen te wachten tot wat ze zullen opschrijven tijdloos is geworden.

© Joseph Pearce, 2009